

законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності та підкомітет з питань діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України.

Література:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11 лип. 2003 р. № 1129-IV. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 19.09. 2022).

2. Про схвалення Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 р. № 654-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80> (дата звернення: 19.09.2022).

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ВЧИНЮваним ПЕРСОНАЛОМ ВИПРАВНИХ КОЛОНІЙ

Колб О. Г.

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
професор кафедри кримінального права і процесу
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Зарадюк З. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу
Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

У науці під індивідуальним запобіганням розуміють різновид запобігання кримінальним правопорушенням з боку конкретної особи [1, с. 146].

До першорядних питань, що впливають на ефективність індивідуального запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, які вчиняються персоналом колоній у сфері виконання покарань України, можна віднести:

1) Суттєві прорахунки при проведенні заходів переконання. Зокрема, ні в особових справах прийнятих на службу (роботу) в ДКВС

Україні осіб, ні в інших матеріалах, які стосувались цієї діяльності та не мали грифу для обмеженого користування (для службового користування, таємно, цілком таємно тощо) не виявлено під час їх аналізу відповідних довідок, які засвідчували б факти здійснення щодо персоналу колоній заходів переконання.

У той самий час, систематичні бесіди з особами, схильними до вчинення кримінальних та інших правопорушень, щодо соціально-правових наслідків притягнення винних суб'єктів до кримінальної відповідальності [2], особливо в частині впливу її наслідків на подальшу професійну діяльність і кар'єру дітей і близьких родичів (а, це перешкоди на конкурсах по добору кандидатів на службу в правоохоронні органи, суду та інші державні силові структури, т. ін.), а також психологічні, емоційні, фізіологічні та інші «страждання» (обмеження, що витікають з факту затримань), які у статусі підозрюваного та підсудного переносить будь-який засуджений, без сумніву, могли б зменшити кількість потенційних правопорушників з числа персоналу зазначених КВУ.

Знову ж таки, як свідчить практика, на ефективність індивідуального запобігання протиправній поведінці персоналу колоній досить позитивно впливає й включення спеціальних тем з означених питань у навчальні плани підготовки та підвищення кваліфікації персоналу ДКВС України у відповідних навчальних закладах Міністерства юстиції України.

На жаль, їх вивчення показало, що ні в навчальних центрах для молодшого начальницького складу (наприклад, у Білоцерківському центрі підготовки та перепідготовки персоналу органів та установ виконання покарань), ні в Академії Державної пенітенціарної служби, на базі якої проходять підвищення кваліфікації особи середнього та старшого начальницького складу ДКВС України, у навчальних програмах відсутні теми, що стосуються кримінально-правових та соціальних наслідків притягнення персоналу органів та установ виконання покарань до кримінальної відповідальності.

Подібні бесіди-переконання з особами з числа персоналу колоній можуть проводити і їх близькі родичі, які мають позитивний вплив на цих об'єктів (є моральними авторитетами; з думкою яких рахуються; надають різноманітну підтримку у скрутних життєвих ситуаціях, т. ін.).

Ефективність позитивного впливу вербальних методів на особистість правопорушника є очевидною [2], а отже, має стати одним із засобів удосконалення прикладних засад індивідуального запобігання кримінальним та іншим правопорушенням з боку ДКВС України та його міжрегіональних управлінь.

На сьогодні практика індивідуального запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, що вчиняються персоналом колоній у процесі

виконання – відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк є зовсім іншою – її суб'єкти фактично відмовились від даної профілактики суспільно небезпечних діянь [3], а тільки протидіють ним, тобто реагують на факти вже підготовлених до вчинення кримінальних правопорушень (ст. ст. 14-15 КК України), чим не тільки не підвищують рівень ефективності запобіжної діяльності, але й розширюють і до того існуючі величезні межі недовіри суспільства до сфери виконання покарань та низького рівня авторитету роботи (служби) у зазначеній галузі суспільних відносин.

2) Недоліки різноманітного характеру, що пов'язані з другим напрямом реалізації заходів індивідуального запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, а саме – з наданням допомоги для тих осіб з числа персоналу колоній, поведінка яких та спосіб життя свідчать про високу ймовірність вчинення ними суспільно небезпечних діянь (ст. 11 КК України).

У першу чергу, мова ведеться про створення належних умов для отримання особами з числа персоналу колоній освіти на рівні бакалавра та магістра, що, як доведено на науковому рівні [4, с. 327] виступає одним із антикриміногенних заходів (у виді детермінаційних корелянтів) запобіжного спрямування, враховуючи, що у структурі цих правопорушників більшість суб'єктів мають тільки загальну середню освіту. Проте, звичайно (і це показали результати даної наукової розробки), освітній рівень не можна відносити до причинного зв'язку із злочинністю (кримінальними правопорушеннями), але між і першим і другою, без сумніву, є кореляційний зв'язок. Як у зв'язку з цим, зробив науково обґрунтований висновок А. П. Закалюк, підвищення рівня та поліпшення якості освіти опосередковано сприяє та має такий самий ефект при здійсненні запобіжної діяльності [4, с. 327]. Саме тому, якби деякі особи з числа персоналу колоній мали більш вищий рівень загального розвитку та освіти, то вони ніколи б не змінили свій статус, вчинивши те чи інше кримінальне правопорушення у сфері виконання покарань.

Ще однією проблемою, що пов'язана з наданням допомоги потенційним правопорушникам, як встановлено в ході даного дослідження, є відсутність у значній кількості осіб з числа персоналу колоній власного житла. Таким чином, благі наміри Міністерства юстиції України, що були закріплені з цих питань у Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи 2017 року, залишились пустими деклараціями через відсутність державного фінансування на будівництво житла для персоналу ДКВС України [5].

Таким чином, здійснений у цій роботі аналіз змісту даного виду запобіжної діяльності у сфері виконання покарань України показав, що у її змісті існує низка суттєвих проблем, які вкрай негативно впливають на ефективність процесу виконання – відбування покарань у виді позбавлення волі на певний строк, тобто виступають детермінантами,

що спричинюють, обумовлюють і корелюють вчинення кримінальних та інших правопорушень збоку персоналу колоній.

При цьому варто також констатувати, що у сьогоднішній відповідній суб'єктам кримінологічної профілактики (у першу чергу, мова ведеться про оперативні підрозділи правоохоронних органів, перелік яких визначений у законі [6]) у сфері виконання покарань України слід нарешті відійти від практики «протидії» кримінальним та іншим правопорушенням до діяльності щодо запобігання цим суспільно небезпечним явищам та пріоритетною у ній визнати ранню профілактику.

Література:

1. Кримінологія. Академічний курс. / за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 588 с.
2. Покарання та його карально-виправний вплив на засуджених, колишніх співробітників правоохоронних органів : монографія / за заг. ред. Т. А. Денисової. Запоріжжя : Просвіта, 2011. 270 с.
3. Аванесов Г. А. Кримінологія: Прогностики. Управління. Горький : ГВШ МВД СССР, 1975. 423 с.
4. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : У 3 кн. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. Кн. 1: *Теоретичні засади та історія кримінологічної науки*. 424 с.
5. Концепція реформування (розвитку) пенітенціарної системи України: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 року № 654-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
6. Попельнюк Т.В. Про кримінологічну характеристику злочинів, що вчиняються у сфері виконання покарань України. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2019. № 2 (8). С. 159–167.

MEDICALLY-LABOUR RELATIONS ADJUSTMENT DURING IMPRISONMENT EXECUTION IN UKRAINE

Kolosov I.

*Dr. Hab (Poland), PhD in Law (Ukraine),
Private Expert in Law,
Nikopol, Dnipropetrovsk region, Ukraine*